

ANADOLU'DA BİLİMSEL AMAÇLI İLK SEYAHATLER VE BUNLARIN KÜLTÜREL JEOLOJİ BAĞLAMINDA ÖNEMİ

Talat Havzoğlu^a, Yahya Çiftçi^a

^aMaden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Ankara

(yahyaciftci@gmail.com)

ÖZ

Kıtalar arasında köprü konumunda olan Anadolu'da ilk sistemli bilimsel incelemeler, yabancı araştırmacılar tarafından, coğrafya, sanat tarihi, arkeoloji ve jeoloji konularında başlatılmıştır. 1800'lü yılların sonlarına doğru Alman, Fransız ve İngiliz araştırmacıların yukarıda belirtilen konularda rapor, gezi notları, "Türkiye'den Mektuplar" şeklinde yayınları bulunmaktadır. Helmut Graf von Moltke (1835-1839); Tchihatchef (1887); Sarre (1895); Blanckenhorn (1914); Phillipson (1910, 1911, 1913, 1914, 1915) ve Frech (1916) başta olmak üzere çok sayıda yabancı araştırmacı, Anadolu'da 19. yy ortalarından 20. yy başlarına kadar çok sayıda ve farklı amaçlı çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu eserlerin bir bölümü Türkçe'ye çevrilmiş olsa da, önemli bir bölümü henüz orijinal dilindedir ve bunların dilimize kazandırılması kendi başına bir **kültürel jeoloji** kazanımıdır.

Yukarıda belirtilen seyahatler sırasında, yerbilimlerinin yanı sıra, etnografya, arkeoloji, sanat tarihi, botanik, canlı yaşamı, iklim, fauna özellikleri gibi çok farklı alanlarda değerli bilgiler de verilmiştir. Bu araştırmacılar, birer doğa bilimcisi olarak Anadolu'da aynı zamanda hem madencilik hem de diğer doğal hammaddeleri inceleyen ve üretim planları yapan kişilerdir ve büyük mühendislik projelerine de bu dönemde başlanmıştır. Bağdat demiryolları projesi, bunlardan sadece biridir. Anadolu'nun ilk jeoloji haritaları, bu araştırmacılar tarafından üretilmiştir. Bu haritalar, kentleşme ve tarım baskısıyla günümüzde yok olmuş çok sayıda örneklem içermekte olup bunların günümüzde yeniden saptanarak güncel durum ile karşılaştırma yapılması, jeolojideki ilerleme konusunda belgesel niteliği taşıyabilir. Bu çalışmalarda özellikle fosil mezarlıkları gibi belirgin jeolojik miras unsurları dikkat çekmekte olup bunların yerinde denetlenerek "jeosit" olma özelliklerinin saptanması da yapılacak işlerdendir. Bunun yanı sıra, söz konusu çalışmalardaki görsel malzeme özellikle çok değerli bir dokümanter veri niteliği taşımaktadır. Bu görsel verilerin sistemli bir şekilde Türkiye'nin güncel arşivlerine kazandırılması ayrıca önem taşımaktadır.

Yukarıda sözü edilen çalışmaları yürüten araştırmacılar, jeomorfolojinin ve jeolojinin en iyi temsil edildiği güzergâhları kullanarak, çoğunlukla at/deve sırtında ve yürüyerek, aylar süren seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Bu tarihsel rotaların belirlenmesi ve bunların günümüzde birer "kültürel jeotravers" rotası olarak yeniden değerlendirilebilirliğinin araştırılması da kanımızca **kültürel jeoloji** bağlamında büyük bir adım sayılabilir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Seyahatler, Eski Rotalar, Kültürel Jeoloji, Kültürel Jeotravers.

EARLY SCIENTIFIC TRAVELS IN ANATOLIA AND THEIR IMPORTANCE IN TERMS OF CULTURAL GEOLOGY CONCEPT

Talat Havzoğlu^a, Yahya ifti^a

^aGeneral Directorate of Mineral Research and Exploration, Ankara
(yahyaciftci@gmail.com)

ABSTRACT

First systematic and scientific investigations in Anatolia were started in 19th century about geography, art history, archaeology and geology. Many studies from German, French and English scientists are published as books, reports, travel notes and letters in different content. Helmuth Graf von Moltke (1835-1839); Tchihatchef (1887); Sarre (1895); Blanckenhorn (1914); Phillippon (1910, 1911, 1913, 1914, 1915) and Frech (1916) are the most famous scientists studied in Turkey these years for different purposes. Some of these publications are translated already to Turkish but many of them are still waiting to be translation. These first scientific publications should be translate in Turkish as soon as possible to be understand the reason of the scientific concern in these years. Such kinds of studies are gain in terms of cultural geology concept itself.

*Travel notes also include valuable information about ethnography, archaeology, art history, botany, wildlife, climate, fauna and flora in addition to geology of the Anatolia. Some of these explorers and voyagers are also the first geologists that are interesting via mineral deposits and first railroad and other engineering structures in the country. Bağdat Railroad Project is one of these pioneer engineering projects. First geological maps were produced in these years by these reserachers. These geology maps were produced in untouched geography and many scientific locations may have destroyed today after urbanization and agricultural effects in these elapsed time. Especially, fossil charnels are important to protect them as **geosites** because they are most important geological heritages of the world. In addition, visual documentaries of these publications are especially important. These materials should also be collected in chronologic order to be able to compare the ancient and actual status of the geological and geomorphological elements of Anatolia and understand the alteration occurred in last 100 years.*

These travelers are using animals, hors or sometimes camel for their travels and most important geo-traverses were used to construct the geology maps. These routes could rearrange as historical geo-routes, with adding the actual scientific knowledge in some well-studied locations. Thus, these historical geo-routes would be transformed as "cultural geo-traverse routes" in "cultural geology" concept.

Keywords: Anatolian, Early Travels, Ancient Geo-Routes, Cultural Geology, Cultural Geo-Traverse